

Deportat a Mauthausen i Ebensee. Alliberat en aquest darrer camp el 6 de maig de 1945.

Natural de Terrassa, nascut el 12 de març de 1915. Al padró de l'any 1936 consta com a estudiant i residint al carrer Sant Gaietà amb el seu pare, Pere Sala, vidu, i la seva germana Maria. Joaquim Sala fou un dels dos sobrevivents del grup de deu terrassencs que formaven part del primer comboi de deportats republicans que van entrar a Mauthausen el 6 d'agost de 1940. Enrolat a l'exèrcit republicà, a la columna Macià-Companys organitzada per ERC. A l'Escola Popular de Guerra va obtenir el grau de tinent (DOMD 1937-089- 0096). Amb la Retirada va travessar la frontera francesa per Puigcerdà el 6 de febrer de 1939. Després de passar pel camp d'Argelers i altres camps de refugiats, és enviat amb una companyia de treballadors estrangers al nord de França. Va caure en poder dels nazis a prop de Dunkerque, des d'on els van fer anar a peu fins a l'*stalag* XII D a Trèveris, Alemanya, i més tard va ser traslladat a l'*stalag* VII A, a Moosburg. Els de la Gestapo els classifiquen de *Rot Spanien* (rojos espanyols) i els adrecen al camp de Mauthausen situat a Àustria. En entrar-hi, els nazis li adjudiquen el núm. 3172.

Joaquim Sala va patir durant tres anys i set mesos aquest camp. L'adjudiquen al treball extenuant de la pedrera, on havia de pujar, innumerables vegades, els seus 186 graons, carregat amb pesants rocs. Durant aquest temps, en diferents *kommandos* vinculats a la pedrera, va ser testimoni d'atrocitats i de la mort de molts companys, entre ells els seus vuit conveïns de Terrassa. El 9 de març de 1944 va ser traslladat a Ebensee, on va estar-hi un any i dos mesos. Era un subcamp duríssim de nova creació, on els nazis els feien construir túnels immensos a la muntanya, amb un clima i condicions terribles. El Joaquim va aconseguir sobreviure a aquesta barbàrie i en va ser alliberat després de quatre anys i nou mesos d'esclavitud.

Va romandre un temps a França, on el govern francès li reconeix la seva condició de deporté et interné (exp. GR 16 P 531.197). Es va casar l'any 1948 i decideix tornar a Terrassa amb la major discreció per la seva condició d'apàtrida, ja que l'Espanya franquista després del seu exili no el reconeixia com a espanyol. Va tenir tres filles i dos

Joaquim Sala al 1935

L'equip d'hoquei l'Harmonia de Terrassa abans de la guerra (el Joaquim està al davant, estirat al terra). Font: família Sala

fills, i va viure al passeig del 22 de Juliol.
A la seva tornada va exercir de procurador dels tribunals, dels quals va ser degà fundador del col·legi professional de Terrassa. Va tornar a jugar a hoquei amb el seu equip d'abans de la guerra, el Club Harmonia, club històric que es va integrar al Club Egara. També va ser un dels fundadors de l'Amical de Mauthausen amb el núm. 6 de soci. Per poder explicar la seva odissea va haver d'esperar més de trenta anys: va ser en una entrevista a la revista local *Al Vent* núm. 12, de l'any 1978 (p. 25-29) i també participant en xerrades de l'Amical de Mathausen a Terrassa. Va morir el 30 de gener de 1997. L'any 2017 la seva neta Queralt Sala, en el seu treball de recerca de batxillerat, tutelat per l'Helena Gallart, va recompondre la història del seu avi, amb el qual va obtenir el XIII Premi Argó en ciències socials de la UAB i també el XVI premi en treballs de recerca de l'Ajuntament de Terrassa. El desembre del mateix any, la revista *Terme* 32 (p.197-218) en va publicar un resum, al qual ens remetem per completar una biografia, recuperada de l'injust oblit. L'odissea d'en Joaquim hauria de ser el punt de partida per rescatar de l'anonimat la resta d'exiliats i deportats. Un reconeixement tardà, però encara pendent.

Ref.: PHT, MOR, PAR, ARO i MFE

Comorera, R., "Joaquim Sala, un terrassenc al genocidi nazi", *Al Vent*, núm. 12 (Terrassa, 1978) Sala i Cabrera, Q., "Joaquim Sala i Prat, una supervivent de la barbàrie nazi", *Terme*, núm. 32. (Terrassa, 2017).

La llamborda està col·locada davant del número 360 del passeig 22 de Juliol, al barri del Centre. La cerimònia va comptar amb la presència de la família, de l'alumnat de l'Institut Torre del Palau, d'entitats lligades a la trajectòria de Joaquim Sala i dels representants municipals.
Font: AjTERRASSA. Rafel Casanova

Joaquim Sala als voltants de 1970

Medalla de deportat polític atorgada per la República francesa.
Font: família Sala

- ANC: <http://anc.gencat.cat/ca/detall/noticia/La-llista-de-reparacio-juridica-de-victimes-del-franquisme-en-dades-obertes>. Relació de procediments del franquisme a Catalunya, dipositats a l'ATMT (Archivo Tribunal Territorial Militar) núm. 3 de Barcelona.
- ARO: <https://collections.arolsen-archives.org/en/search/>
- CHE: Checa, S.; Del Río, S. i Martín, R. Andaluces en los campos de Mauthausen. Sevilla, 2006
- ENE.: www.estelnegre.org
- ERG: Romero García, E., La Columna Durruti. Barcelona, 2017
- FMD: Fondation pour la Mémoire de la Déportation, www.bddm.org
- GAL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/cb34458709m/date1940.liste>
- MAR: Armengou, M., i Belis, R. El convoy de los 927. Barcelona, 2005
- MDG: <http://memoria.gencat.cat/ca/que-fem/cost-huma-de-la-guerra-civil/>
- MFE: Ferrer Murillo, M. "Els milicians terrassencs de columna Macià- Companys. Lluitadors de l'ideal", Terme, núm. 33. Terrassa, desembre 2018, p. 149- 198
- MMX: <https://memoricamexico.gob.mx/es/memorica/home#home>
- MOR: Roig, M. Els catalans als camps nazis. Edicions 62. Barcelona, 2017.
- ORF: AHT. ACVOC. "Censo de huérfanos de la revolución nacional y la guerra"
- PAR: pares.mcu.es.; Bermejo, B. i Checa, S. Libro Memorial. Españoles deportados a los campos nazis (1940-1945). Centro Documental de la Memoria Histórica Editat pel Ministeri de Cultura, 2006. (PARES-Portal de Archivos Españoles)
- PHT: Padró d'habitants de Terrassa, 1936
- PSA: Salou, P. i Olivares, V. Los republicanos españoles en el Campo de concentración nazi de Mauthausen. Éditions Tirésias. París, 2008
- QUI.: Llibres d'allistaments (quintes). Arxiu Històric Terrassa
- SAB: Sàbat, Francisco. Los anarcosindicalistas tarrasenses en el exilio, Autoedición. Barcelona, 1979
- SNN: Sala de los Nombres: <https://raumdernamen.mauthausen-memorial.org/?L=6>
- VOL: Olivares, Véronique. Mémoires espagnoles. L'espoir des humbles. Éditions Tirésias. París, 2008

FONT TEXT: TERRASSA EXILIADA de Juan Antonio Olivares Abad i testimonis familiars o altres fonts (quan es faci constar).

FONT DOCUMENTACIÓ GRÀFICA recopilada per Francesc Sàbat Romagosa, aportacions familiars i altres fonts (quan es faci constar).

Font: AjTerra. Rafel Casanova

